

του **Γιάννη Ελαφρού**

Την 1η Μαΐου 1886 εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής κατέβηκαν σε απεργία διεκδικώντας το οκτάωρο (με σύνθημα τα τρία οκτώ: *«Οκτώ ώρες για εργασία, οκτώ ώρες για ανάπαυση κι οκτώ ώρες για ό,τι θέλουμε»*).

Οι αιματοβαμμένες διαδηλώσεις στο Σικάγο στις 3 και 4 Μάη του 1886 έγραψαν με κόκκινα γράμματα στην ιστορία του εργατικού κινήματος τον ηρωικό αυτόν αγώνα και ανέδειξαν το αίτημα του 8ωρου σε κεντρικό εργατικό αίτημα.

Μετά τις συγκλονιστικές απεργίες του 1886 185.000 εργάτες στην Αμερική κέρδισαν το 8ωρο και τουλάχιστον 200.000 εργάτες κατέκτησαν μείωση του χρόνου εργασίας, στις 9-10 από τις 12.

Η θυσία των αγωνιστών δεν πήγε χαμένη...

Μετά 129 έτη το 8ωρο είναι τυπικά κατοχυρωμένο, αλλά οι εργαζόμενοι δουλεύουν πολύ περισσότερο ή... πολύ λιγότερο (τα περιβόητα minijobs, όπως λέμε μικρογεύματα). Παρ' όλα αυτά όταν 129 χρόνια μετά, **με την παραγωγικότητα της εργασίας να έχει πολλαπλασιαστεί πολλές φορές** (μετριοπαθής μελέτη των Τζούλιετ Σορ και Τζον ντε Γκράφ για την έκδοση του Ινστιτούτου Γουόρλντγουότς 2010 Η κατάσταση του κόσμου, υπολογίζει πως η παραγωγικότητα της εργασίας έχει διπλασιαστεί τα τελευταία 40 χρόνια), το μέτρο της εργάσιμης μέρας είναι το 8ωρο -δηλαδή ό,τι διεκδικούσαν και κατακτούσαν οι εργάτες το 1886- αναδεικνύεται ένας τεράστιος αναχρονισμός!

Ένας αναχρονισμός πραγματικός, απ' αυτούς που δεν ξεσηκώνουν τους οπαδούς των νεοφιλελεύθερων «μεταρρυθμίσεων», αφού η εργάσιμη μέρα σήμερα θα μπορούσε και θα έπρεπε να είναι το 4ωρο! Η καθήλωση της τυπικής εργάσιμης μέρας στο 8ωρο και η πολλαπλή παραβίασή της αποδεικνύουν τον αντιδραστικό χαρακτήρα του καπιταλισμού, που μετατρέπει τις επιστημονικές και τεχνολογικές κατακτήσεις από υποδομή απελευθέρωσης

σε νέες ψηφιακές αλυσίδες για την εργατική τάξη.

Παρότι διάφοροι πρωτοπόροι κλάδοι σε μια σειρά χώρες κατακτούσαν το 8ωρο, η πρώτη καθιέρωσή του σε πανεθνική βάση έγινε στην επαναστατημένη Ρωσία το 1917. Επιβλήθηκε από το αναπτυσσόμενο εργατικό κίνημα πάνω στην αδύναμη προσωρινή κυβέρνηση το καλοκαίρι του 1917. **Η Οκτωβριανή Επανάσταση έδωσε πλήρες περιεχόμενο και εφαρμογή.** Μόνο μετά την πρώτη νικηφόρα εργατική επανάσταση τα αστικά κράτη προχώρησαν το 1919 στη Διεθνή Διάσκεψη Εργασίας στην Ουάσιγκτον, όπου διαμόρφωσαν τη διεθνή σύμβαση με την οποία θεσπίστηκε το 8ωρο και το 48ωρο την εβδομάδα. Πιεσμένες από την τεράστια επιρροή της Σοβιετικής Ρωσίας και τον αυξανόμενο ταξικό και επαναστατικό αγώνα των εργαζομένων, άρχισαν οι διάφορες χώρες να το εισάγουν στο εσωτερικό τους δίκαιο: η Γαλλία το 1919 και η Ελλάδα το 1920 (Ν. 2269), αν και θα χρειαστούν σκληροί αγώνες, όπως των σιδηροδρομικών το 1923 για να αρχίσει να εφαρμόζεται. Βλέπουμε και με αυτό τον τρόπο πως οι μεγάλες κατακτήσεις και μεταρρυθμίσεις (χωρίς εισαγωγικά) προκύπτουν σαν αποτελέσματα ανυποχώρητου ταξικού κι επαναστατικού αγώνα και επαναστάσεων και όχι ψοφοδεών διεκδικήσεων.

Το 8ωρο θεσπίζεται σε ευρύτερη διεθνή κλίμακα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ αναπτύσσεται η τάση παραπέρα μείωσης του συνολικού εργάσιμου χρόνου, με την καθιέρωση της πληρωμένης άδειας (κατάκτηση σκληρού απεργιακού αγώνα των γάλλων εργαζομένων απέναντι στην κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου), με τη μείωση των χρόνων εργασίας πριν από τη σύνταξη κ.λπ.

Τα νέα κύματα αμφισβήτησης και επαναστατικής αναζήτησης του 1965-1975 φέρνουν με νέο τρόπο το αίτημα της μείωσης του χρόνου εργασίας στο προσκήνιο. Το σύστημα σε μια προσπάθεια να εκτονώσει αυτές τις τάσεις, αλλά και να απαντήσει σε δικές του ανάγκες (αύξηση της κατανάλωσης για την πραγμάτωση της αυξημένης υπεραξίας, εμπορευματοποίηση και της σφαίρας της αναπαραγωγής) καθιερώνει την πενθήμερη εργασία. Το 8ωρο-5ήμερο-40ωρο καθιερώθηκε στην Ελλάδα με νόμο το 1983, αν και σε κλάδους (π.χ. τραπεζοϋπάλληλοι) είχε κατακτηθεί νωρίτερα. Οι οικοδόμοι πάλεψαν για 7ωρο δύο φορές με τη μέθοδο της αγωνιστικής επιβολής. Το 1964 (με μερική επιτυχία, την οποία αναίρεσε η χούντα) και την δεκαετία του 1980, που οδήγησε τελικά σε ανάλογη συλλογική σύμβαση.

Στις δεκαετίες 1980 και 1990 το κεφάλαιο παραχωρεί ορισμένα ψίχουλα στο χρόνο εργασίας για να ακυρώσει την αναγκαιότητα- δυνατότητα μιας μεγάλης μείωσής του: Στην Ελλάδα το Δημόσιο εργάζεται 37,5 ώρες, συνολικά στη Δανία 37, όπως και στη βρετανική

μεταλλουργία, 37,5 στη Νορβηγία, 38 στην Ολλανδία και σε διάφορους κλάδους της βελγικής βιομηχανίας. Στη Γαλλία γίνεται το πείραμα του 35ωρου, όπως και στην Ιταλία αργότερα, με βασικό στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας, αλλά με πλήθος αντισταθμιστικών μέτρων υπέρ του κεφαλαίου.

Ήδη στο στάδιο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού οι αλλαγές σε βάρος της εργασίας είναι πολλαπλές και η προσπάθεια του κεφαλαίου για την αποικιοποίηση – εκμετάλλευση του συνόλου του χρόνου, όλου του 24ωρου, όλης της ζωής, είναι πολύπλευρη, δεν περιορίζεται στον εργάσιμο χρόνο, πόσο μάλλον στον τυπικά καθορισμένο.

Η κοινωνική αντεπανάσταση και ειδικά το μεγάλο κύμα αναδόμησης – αναδιάρθρωσης του καπιταλισμού για το πέρασμα στην καρδιά του άκαρδου ολοκληρωτικού καπιταλισμού, η προσπάθεια να αναταχθεί η πτωτική τάση του μέσου ποσοστού κέρδους (η βαθύτερη αιτία της αξεπέραστης ακόμα μεγάλης δομικής κρίσης από το 2008 κι εδώ) οδηγεί το σύστημα σε **προσπάθεια αύξησης της εκμετάλλευσης και ειδικά της απλήρωτης εργασίας** (βασικό συστατικό της απόλυτης υπεραξίας), με αύξηση της εντατικοποίησης, επιμήκυνση του εργάσιμου χρόνου, πληρωμή κάτω και από την αξία της εργατικής δύναμης. Η ΕΕ ελαστικοποιεί τα ωράρια, καθιερώνει ως ανώτερο όριο τις 48 ώρες την εβδομάδα, στη Γαλλία κτυπιέται το 35ωρο, στη Γερμανία οι μεταλλεργάτες πηγαίνουν από τις 32 και τις 35 ώρες στις 40, ενώ στην Ελλάδα το 2012 οι πραγματικές ώρες εργασίας είναι 2.170 το χρόνο, δηλαδή 42 την εβδομάδα.

Τα Μνημόνια και η επίθεση του κεφαλαίου τα τελευταία χρόνια έχουν επιφέρει βαθιές αντιδραστικές αλλαγές: Αύξηση του τυπικού χρόνου εργασίας στο Δημόσιο κατά 2,5 ώρες, εντατικοποίηση εργασίας, πολύ πιο φτηνές οι υπερωρίες (οι οποίες συνήθως μένουν απλήρωτες) και η δουλειά το Σαββατοκύριακο, διευθέτηση εργασίας (δυνατότητα για 10ωρη εργασία ορισμένων μήνες), ατέλειωτη μαύρη-αδήλωτη ή απλήρωτη εργασία, υπό την τρομοκρατία της ανεργίας, κυριαρχία της εργασίας-λάστιχο. Σύμφωνα με το ΙΝΕ ΓΣΕΕ οι μερικώς απασχολούμενοι από 272.561 άτομα το 2009 έφτασαν τα 440.433 άτομα στα τέλη του 2013, ένας στους τρεις εργαζόμενους! Αναπτύσσονται τα 4ωρα, η μισοεργασία με μικρομισθό για μισή ζωή, χαμοζωή. Αυξάνονται τα χρόνια εργασίας μέχρι τη συνταξιοδότηση. Κι αν υπολογιστεί σε όλα αυτά και ο χρόνος των μετακινήσεων που έχει αυξηθεί πολύ (μία ή και δύο ώρες πήγαινε έλα) σε σχέση με τότε που οι εργάτες έμεναν βασικά γύρω από το εργοστάσιο.

Τι σημαίνουν αυτά για την Ελλάδα, όπου οι εργαζόμενοι έχουν χάσει έως και 40% των αποδοχών τους και η επίσημη ανεργία είναι στο 28% (1.500.000); Το ταξικό εργατικό κίνημα και η αντικαπιταλιστική επαναστατική Αριστερά πρέπει να υψώσουν τη σημαία της μείωσης

του χρόνου εργασίας, ως βασικό σύγχρονο πολιτικό αίτημα της εργατικής τάξης. Το δωρο, πενθήμερο, 30ωρο είναι ώριμη αναγκαιότητα – δυνατότητα της εποχής μας, αλλά σε κάθε περίπτωση το 7ωρο-35ωρο πρέπει να είναι άμεση απαίτηση, με βάση και το συσχετισμό δυνάμεων. Μιλάμε για 35ωρο τώρα, με σταθερή δουλειά, ενιαίες εργασιακές σχέσεις και κατάργηση του αίσχους της ελαστικής και μαύρης εργασίας, με αύξηση και όχι μείωση των μισθών.

Το αίτημα του 35ωρου-30ωρου είναι δίκαιο γιατί: Πρώτο, μειώνει την εκμετάλλευση, αφού μειώνονται οι ώρες της απλήρωτης εργασίας, στο πλαίσιο του αγώνα για την κατάργηση της μισθωτής σκλαβιάς. Απαντά έμπρακτα και αμέσως στη μείωση των μισθών την προηγούμενη πενταετία. Το εργατικό κίνημα διεκδικεί το δίκιο του και δεν ξεκινά από το πώς θα αντέξουν οι εργοδότες. Το κεφάλαιο θα χάσει και πρέπει να χάσει. Παρ' όλα αυτά σημειώνουμε πως το κόστος εργασίας στην Ελλάδα στις αρχές του 21ου αιώνα ήταν 17% μόνο του συνολικού κόστους και στην περίοδο 2008-12 έπεσε 11,5%.

Δεύτερο, δημιουργεί άμεσα εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας, κανονικής εργασίας, οι οποίες στην περίπτωση της Ελλάδας εκτιμώνται σε περίπου 180.000. Σε συνδυασμό με την κατάργηση των σκλαβοπάζαρων τύπου βάουτσερ, της ελαστικής εργασίας και με μαζικές προσλήψεις στο Δημόσιο για την κάλυψη κοινωνικών αναγκών και άλλα μέτρα (π.χ. μείωση υπερωριών), η μείωση του χρόνου εργασίας αποτελεί βασικό όρο για την αντιμετώπιση του εφιάλτη της ανεργίας. Για να υπάρχει μεγάλη ωφέλεια θέσεων εργασίας (όπως έχει φανεί στη Γαλλία) πρέπει η μείωση των ωρών εργασίας να γίνει ενιαία και απότομα, όχι σταδιακά.

Τρίτο, δίνει χώρο για να αναπτυχθεί η δραστηριότητα των εργαζομένων, πέρα από τον καταναγκασμό της μισθωτής εργασίας, να ασχοληθούν με ό,τι θέλουν, να δημιουργήσουν (σε αγώνα ενάντια στο αστικό δίκτυο εξημέρωσης – αλλοτρίωσης – εμπορευματοποίησης), να αναπτύξουν τον πολιτισμό της εργατικής χειραφέτησης και να ασκήσουν την εργατική πολιτική, να λειτουργήσουν τα συνδικάτα τους, τις πολιτικές τους οργανώσεις, τα δικά τους όργανα, να αναπτύξουν τις φιλικές, οικογενειακές και άλλες σχέσεις τους.

Ο πολιτικός ταξικός στόχος της άμεσης μείωσης των ωρών εργασίας αποτελεί επιτακτική ανάγκη στην Ελλάδα της κρίσης και της εργατικής γενοκτονίας και πρέπει να ιεραρχηθεί άμεσα ψηλά από ένα εργατικό κίνημα που αναζητά το «Σικάγο» της εποχής μας. Εμπνέεται από την κομμουνιστική τάση της απελευθέρωσης της εργασίας, από την υπαρκτή σήμερα δυνατότητα για το τετράωρο στην εποχή μας γιατί, όπως έλεγε ο Μαρξ, το μέτρο του πλούτου είναι ο ελεύθερος χρόνος.

Πηγή: ΠΡΙΝ